

CEBRI/(ZORLA) ÇALIŞTIRMA SÖZLEŞMESİ

(Sözleşme No. 29)

(Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansı tarafından 28/06/1930 tarihinde kabul edilmiş ve 01/05/1932 tarihinde yürürlüğe girmiştir)¹

¹ “Cebri/(Zorla) Çalıştırma Sözleşmesi” (“Sözleşme No.29”) (“*Forced Labour Convention – Convention No.29*”), Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansı tarafından 28/06/1930 tarihinde kabul edilmiş ve 01/05/1932 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye bu Sözleşmeyi onaylamak üzere, 23/01/1998 tarih ve 4333 sayılı “Cebri veya Mecburi Çalıştırma Hakkında 29 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun”u çıkartmıştır, (RG, 27/01/1998, s.23243). Bunun ardından, Bakanlar Kurulunun 25/05/1998 tarih ve 98/11225 sayılı Kararıyla, bu Sözleşmenin onaylanması kararlaştırılmıştır, (RG, 23/06/1998, s.23381). Bakanlar Kurulunun bu Kararına ekli olarak, Sözleşmenin Türkçe resmi çevirisi ve İngilizce orijinal metni yayınlanmıştır.

Burada verilen metin tarafımızdan yapılan çeviri olup, resmi çeviri ile bizim çevirimiz arasındaki farklılıklara aşağıdaki dipnotlarında işaret edilmiştir. Peşinen belirtelim ki, bu Sözleşmenin hem Türkçe resmi çevirisi vahim derecede yanlışlarla doludur ve hem de RG’de yer verilen İngilizce metnindeki bazı hükümler, Sözleşmenin orijinal İngilizce metninden biçim ve içerik olarak farklıdır. Bu Sözleşmenin RG’de yayımlanan metninde başlık “Cebri veya Mecburi Çalıştırma Hakkında Sözleşme” şeklindedir. Bu çeviri, Sözleşmenin orijinal başlığı (“*Forced Labour Convention*”) ile tam uyumlu değildir.

“Sözleşme No.29”un daha önce tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi ve İngilizce orijinal metni için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments, Cilt/Vol. V, Birleşmiş Milletler-İkinci Bölüm/United Nations-Second Part**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2004, sf.393-425 (Türkçe) ve sf.690-705 (İngilizce).

“Sözleşme No.29” hakkında bilgi için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Legal Yay., İstanbul, Ekim 2007 (Genişletilmiş 6. Baskı), sf.844-847.

Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansı,

Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu² tarafından Cenevre’de toplanmak üzere çağrılı bulunduğu 10 Haziran 1930 tarihindeki on-dördüncü oturumunda bir araya gelerek, ve

Oturum gündeminin birinci maddesine dahil bulunan cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırma (“*forced or compulsory labour*”) konusundaki belli bazı belli bazı önerileri kabule karar vererek, ve

Bu önerilerin bir uluslararası Sözleşme biçimini alması hususunda kararlı olarak,

Bin dokuz yüz otuz yılı Haziran ayının işbu yirmi sekizinci günü, Uluslararası Çalışma Örgütünün Üyeleri tarafından Uluslararası Çalışma Örgütü Statüsü uyarınca onaylanmak üzere, “Cebri/(Zorla) Çalıştırma Sözleşmesi, 1930” olarak adlandırılabilen olan aşağıdaki Sözleşmeyi kabul etmiştir:³

Madde 1⁴

1. Uluslararası Çalışma Örgütünün bu Sözleşmeyi onaylayan her Üyesi, her biçimiyle cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya başvurulmasının

² “**Sözleşme No.29**” Başlangıç bölümünün birinci paragrafında ve (md.1/3)’te geçen “Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu” (“*the Governing Body of the International Labour Office*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “Uluslararası Çalışma Örgütü Yönetim Kurulu” şeklinde geçmektedir.

³ “**Sözleşme No.29**”a, 07/09/1956 tarihinde kabul edilen ve 30/04/1957 tarihinde yürürlüğe giren “**Köleliğin, Köle Ticaretinin ve Köleliğe Benzeri Kurumların ve Uygulamaların Kaldırılması Hakkında Tamamlayıcı/(Ek) Sözleşme**” (bundan böyle, “**Kölelik Ek Sözleşmesi**”) (“*Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery*”) Başlangıç bölümünün dördüncü paragrafında bir genel gönderme bulunmaktadır. 07/09/1956 tarihli “**Kölelik Ek Sözleşmesi**”nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derleme içinde yer verilmiştir.

⁴ “**Sözleşme No.29**” (md.1)’e gönderme yapan hüküm için bkz., aşağıda (md.5/2).

mümkün olan en kısa sürede ortadan kaldırılmasını/(son verilmesini) taahhüt eder.⁵

2. Bu tür çalıştırmanın tamamen kaldırılması amacıyla, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya, bir geçiş süreci/(dönemi) için, (ve) aşağıda öngörülen koşullara ve güvencelere tabi olmak kaydıyla, ancak kamusal amaçlar için ve istisnai bir önlem olarak başvurulabilir.

3. Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren beş yıllık bir sürenin sonunda ve Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu aşağıda Madde 31’de öngörülen raporunu hazırladığında, anılan Yönetim Kurulu, yeni bir geçiş süreci tanınmaksızın her biçimiyle cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmanın kaldırılması olanağını ve bu sorunun Konferans gündemine alınmasının arzuya şayan/(uygun) olup olmadığı hususunu değerlendirecektir/(ele alacaktır).

Madde 2

1. Bu Sözleşmenin amaçları bakımından “cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırma” terimi, herhangi bir kişinin herhangi bir ceza tehdidi altında yapmaya mecbur tutulduğu ve söz konusu kişinin bu çalışmayı gönüllü olarak teklif etmediği⁶ her türlü çalışma/(iş) ya da hizmet anlamına gelir.

2. Bununla birlikte, bu Sözleşmenin amaçları bakımından “cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırma” terimi, aşağıdakileri kapsamaz:

- (a) Zorunlu askerlik hizmeti hakkındaki kanunlar/(mevzuat) uyarınca münhasıran askeri bir nitelik taşıyan iş için mecbur tutulan herhangi bir çalışma ya da hizmet;

⁵ “Sözleşme No.29” (md.1/1) hükmünü karşılaştırınız, 25/06/1957 tarihinde kabul edilen ve 17/01/1959 tarihinde yürürlüğe giren “Cebri/(Zorla) Çalıştırmanın İlgası Sözleşmesi” (bundan böyle, “Sözleşme No.105”) (*Abolition of Forced Labour Convention – Convention No.105*) (md.2) hükmü. 25/06/1957 tarihli “Sözleşme No.105” in tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derlemede yer verilmiştir.

⁶ “Sözleşme No.29” (md.2/1)’de geçen “söz konusu kişinin bu çalışmayı gönüllü olarak teklif etmediği” (*for which the said person has not offered himself voluntarily*) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “bu kişinin tam isteği olmadan” şeklinde ifade edilmiştir.

(b) Kendi kendini yönetme erkine tam olarak sahip bir ülke vatandaşlarının olağan yurttaşlık yükümlülüklerinin⁷ bir parçasını teşkil eden herhangi bir çalışma ya da hizmet;

(c) Herhangi bir çalışmanın ya da hizmetin bir kamusal makamın gözetim ve denetimi altında yürütülmesi ve söz konusu kişinin özel kişilerin, şirketlerin yahut özel-tüzel kişilerin (“associations”) hizmetinde çalıştırılmaması ya da hizmetine verilmemesi kaydıyla, herhangi bir kişinin bir mahkemenin verdiği bir mahkumiyet hükmünün bir sonucu olarak yapmaya mecbur edildiği herhangi bir çalışma/(iş) ya da hizmet;

(d) Olağanüstü hallerde, örnek olsun, savaş durumunda ya da yangın, sel, açlık, deprem, şiddetli salgın hastalıklar ya da hayvan hastalıkları, hayvan, böcek ya da bitki parazitlerinin istilası gibi bir felaket yahut felaket tehdidi hallerinde,⁸ ve genel olarak halkın tamamının ya da bir bölümünün varlığını ya da esenliğini tehlikeye düşüren herhangi bir durumda yapılması mecbur tutulan herhangi bir çalışma ya da hizmet;⁹

⁷ “Sözleşme No.29” (md.2/2,b)’de geçen “olağan yurttaşlık yükümlülüklerinin” (“normal civic obligations”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “olağan kamu hizmeti yükümlülüklerinin” şeklinde ifade edilmiştir.

⁸ “Sözleşme No.29” (md.2/2,d)’de geçen “bir felaket yahut felaket tehdidi hallerinde” (“a calamity or threatened calamity”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride eksik olarak “felaketler” şeklinde ifade edilmiştir ve ayrıca bu hükmün bütün olarak cümle kurgusu orijinal hükme uygun değildir.

⁹ “Sözleşme No.29” (md.2/2,d) hükmünün orijinali şöyledir: “Any work or service exacted in cases of emergency, that is to say, in the event of war or of a calamity or threatened calamity, such as fire, flood, famine, earthquake, violent epidemic or epizootic diseases, invasion by animal, insect or vegetable pests, and in general any circumstance that would endanger the existence or the well-being of the whole or part of the population.” Bu hükmün orijinal metne uygun olmayan Türkçe resmi çeviri şöyledir: “Olağanüstü hallerde, yani harp, felaketler veya yangın, su baskını, açlık, yer sarsıntıları, salgın hastalıklar ve şiddetli hayvan salgınları, hayvanların ve mahsule zarar veren böcek ve parazitlerin hastalık yaymaları durumunda ve genel olarak halkın bütününün veya bir kısmının normal yaşama şartlarını veya hayatını tehlikeye koyan tehlikeli ve zarar verici her türlü şartlarda yapılması mecburi bir iş veya hizmet.”

(e) Söz konusu topluluğun doğrudan menfaati için toplum mensupları tarafından yerine getirilen küçük çaplı toplumsal hizmetler, sonuç olarak, toplum üyelerinin ya da onların doğrudan temsilcilerinin bu tür hizmetlere duyulan ihtiyaç hakkında kendilerine danışılması hakkı tanınmış olmak kaydıyla, toplum üyelerine düşen olağan yükümlülükler manzumesinden sayılır.¹⁰

Madde 3

Bu Sözleşmenin amaçları bakımından “yetkili makam” terimi, ya ana/(metropoliten) ülkenin bir makamı¹¹ ya da ilgili ülkenin/(toprakların) en üst merkezi makamı anlamına gelecektir.

Madde 4

1. Yetkili makam, özel kişilerin, şirketlerin ya da özel-tüzel kişilerin menfaatine olarak cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma mecburiyeti koymayacak ya da bu mecburiyetin konulmasına izin vermeyecektir.

¹⁰ “Sözleşme No.29” (md.2/2,e) hükmünün orijinali şöyledir: “*Minor communal services of a kind which, being performed by the members of the community in the direct interest of the said community, can therefore be considered as normal civic obligations incumbent upon the members of the community, provided that the members of the community or their direct representatives shall have the right to be consulted in regard to the need for such services.*” Bu hükmün Türkçe resmi çevirisi ise orijinal hükme uygun değildir ve şöyledir: “Küçük çaplı toplumsal hizmetler, yani toplum fertleri tarafından doğrudan doğruya toplum menfaatine yapılan işler, bizzat toplumun fertleri veya doğrudan doğruya temsilcilerinin bu çalışmaların gerekli olduğunu beyan etmeleri hakkının tanınması şartıyla, toplum üyelerine düşen olağan kamu hizmeti mükellefiyeti olarak mütalaa edilecektir.”

¹¹ “Sözleşme No.29” (md.3)’te geçen “yetkili makam” terimi, ya ana/(metropoliten) ülkenin bir makamı” (“*the term "competent authority" shall mean either an authority of the metropolitan country*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “... ‘Yetkili Makamlar’ tabiri, ya metropoliten makamlarını” şeklinde ifade edilmiştir. Bu çevirideki “makamlar” sözcüğü tekil “makam” olması gerektiği gibi, “ülke” sözcüğü de düştüğü için normun anlamında eksiklik ortaya çıkmaktadır.

2. Özel kişilerin, şirketlerin ya da özel-tüzel kişilerin menfaatine olarak bu tür cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma bir Üyenin bu Sözleşmeyi onaylamasının Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürü¹² tarafından tescil edildiği tarihte mevcut olduğu takdirde, bu Üye, işbu Sözleşmenin kendisi bakımından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bu tür cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmayı tamamen kaldıracaktır.

Madde 5

1. Özel kişilere, şirketlere ya da özel-tüzel kişilere tanınan hiçbir imtiyaz, bu gibi özel kişilerin, şirketlerin ya da özel-tüzel kişilerin yararlandıkları/(kullandıkları) ya da ticaretini yaptıkları ürünlerin üretilmesi ya da toplanması için herhangi bir biçimdeki cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmayı kapsamayacaktır.¹³

2. Bu tür cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmayı kapsayan hükümleri içeren imtiyazlar mevcut olduğu takdirde, söz konusu hükümler, işbu Sözleşme Madde 1'e uygunluğu sağlamak amacıyla mümkün olan en kısa sürede¹⁴ feshedilecektir.

Madde 6

İdarenin memurları, sorumlu oldukları halkı belli bir biçimde çalışmaya teşvik etmekle görevli olduklarında bile, söz konusu halk ya da bu halka mensup herhangi bir birey üzerinde, bunların özel kişiler, şirketler ya da

¹² “Sözleşme No.29” (md.4/2)’de “Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürü” (“*the Director-General of the International Labour Office*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride hatalı olarak “Uluslararası Çalışma Örgütü” şeklinde ifade edilmiştir.

¹³ “Sözleşme No.29” (md.5/1)’deki “ürünlerin üretilmesi ya da toplanması için herhangi bir biçimdeki cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmayı kapsamayacaktır” (“*shall involve any form of forced or compulsory labour for the production or the collection of products*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “ürünlerin üretilmesi veya toplanması için cebri veya mecburi çalıştırma imkanını hiç bir şekilde vermeyecektir” şeklinde ifade edilmiştir.

¹⁴ “Sözleşme No.29” (md.5/2)’de geçen “mümkün olan en kısa sürede” (“*as soon as possible*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “mümkün olan süratle” şeklinde ifade edilmiştir.

özel-tüzel kişiler için çalışmalarını sağlamak üzere baskıda bulunmayacaklardır.¹⁵

Madde 7

1. İdari görevler ifa etmeyen şefler, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya başvurmamaklardır.
2. İdari görevler ifa eden şefler, yetkili makamın açık izniyle, bu Sözleşme Madde 10 hükümleri saklı kalmak kaydıyla, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya başvurabilirler.
3. (Statüleri/yetkileri) usulünce/(kanunen) tanınan ve başkaca bir şekilde yeterli ücret alamayan şefler, ilgili düzenlemelere gereğince uyulması ve istismarı önleyecek gerekli bütün önlemlerin alınması kaydıyla, kişisel hizmetlerden yararlanabilirler.

Madde 8

1. Cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya başvurulmasına dair her kararın sorumluluğu, ilgili ülkedeki en üst sivil makama ait olacaktır.
2. Bununla birlikte, söz konusu en üst makam/(ülkedeki en üst sivil makam), çalışanları mutat ikametgahlarından uzaklaştırmayı içermeyecek şekilde, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmaya mecbur tutma yetkilerini en üst yerel makamlara devredebilirler. Bu makam ayrıca, bu Sözleşme Madde 23'te öngörülen düzenlemelerle konulmuş olabilecek süreler için ve koşullara tabi olarak, idarenin memurlarının görevde bulundukları sürede yer değiştirmelerini kolaylaştırmak ve Hükümet/(kamu) araç-gerecini nakletmek amacıyla çalışanları mutat ikametgahlarından uzaklaştırmayı kapsayan cebri/(zorla) ya da zorunlu

¹⁵ “Sözleşme No.29” (md.6)’da geçen “...söz konusu halk ya da bu halka mensup herhangi bir birey üzerinde, bunların özel kişiler, şirketler ya da özel-tüzel kişiler için çalışmalarını sağlamak üzere baskıda bulunmayacaklardır” ibaresinin orijinali şöyledir: “*Officials of the administration,... shall not put constraint upon the said populations or upon any individual members thereof to work for private individuals, companies or associations.*” Bu hükmün hatalı resmi Türkçe çevirisi ise şöyledir: “... bu halka özel şahıslar, şirketler veya özel-tüzel kişiler için çalışmaları için ferdin ya da toplu olarak baskıda bulunmayacaklardır.”

çalışmaya mecbur tutma yetkilerini de en üst yerel makamlara devredebilirler.¹⁶

Madde 9

Bu Sözleşme Madde 10'da öngörülen aksi hükümler hariç, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmaya icbar eden herhangi bir makam, bu tür bir çalıştırmaya başvurma kararı vermeden önce (aşağıdaki hususlarda) ikna/(tatmin) olacaktır.¹⁷

(a) Yapılacak çalışmanın/(işin) yahut verilecek hizmetin, bu çalışmayı yapması ya da hizmeti vermesi talep edilen topluluğun doğrudan menfaati bakımından önemli olduğu,¹⁸

¹⁶ “Sözleşme No.29” (md.8/2)’nin ikinci cümlesinin orijinali şöyledir: “*That authority may also delegate, for such periods and subject to such conditions as may be laid down in the regulations provided for in article 23 of this Convention, powers to the highest local authorities to exact forced or compulsory labour which involves the removal of the workers from their place of habitual residence for the purpose of facilitating the movement of officials of the administration, when on duty, and for the transport of Government stores.*” Bu hükmün orijinal metne uymayan Türkçe resmi çevirisi ise şöyledir: “Bu makamlar işbu Sözleşme’nin 23. Maddesinde öngörülen yönetmelikle belirtilen müddetler ve şartlara tabi olacak şekilde görevlerinin icrasından idarenin memurlarının yer değiştirmesi ve idari materyalin nakli bahis konusu olduğu takdirde işçilerin normal ikamet mahalli haricinde icraatta bulunmaları için cebri veya mecburi çalıştırma konulması hususunda üst mahalli makamlara da yetki verebilirler.”

¹⁷ “Sözleşme No.29” (md.9)’un ilk cümlesinde geçen “herhangi bir makam, bu tür bir çalıştırmaya başvurma kararı vermeden önce (aşağıdaki hususlarda) ikna/(tatmin) olacaktır” (“*any authority competent to exact forced or compulsory labour shall, before deciding to have recourse to such labour, satisfy itself*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “herhangi bir makam önce... kani oldu takdirde ancak bu çalıştırma şekline müsaade etmelidir” şeklinde ifade edilmiştir. Metnin orijinalinde “ancak bu çalıştırma şekline müsaade etmelidir” ifadesine karşılık gelen ibare bulunmamaktadır.

¹⁸ “Sözleşme No.29” (md.9/a)’nın “Yapılacak çalışmanın/(işin) yahut verilecek hizmetin, bu çalışmayı yapması ya da hizmeti vermesi talep edilen topluluğun doğrudan menfaati bakımından önemli olduğu” şeklinde çevirdiğimiz hükmünün orijinali şöyledir: “*That the work to be done or the service to be rendered is of important direct interest for the community called upon to do the*

(b) Bu çalışmanın/(işin) yahut hizmetin mevcut ya da pek yakın bir zaruret için olduğu;

(c) İlgili alandaki/(bölgedeki)¹⁹ çalışma(iş) ya da hizmet için geçerli olanlardan daha düşük olmayan ücretler ve çalışma koşulları önerilmesi suretiyle bu işin yerine getirilmesi ya da hizmetin sunulması için gönüllü iş gücü temininin mümkün olmadığı;

(d) Yapılacak işin ya da hizmetin, mevcut/(kullanılabilir) işgücü ve bu işgücünün söz konusu çalışmayı üstlenme kapasitesi/(yeterliği)²⁰ göz önünde bulundurularak, hali hazırdaki nüfus/(halk) üzerinde çok ağır bir yük teşkil etmediği.

Madde 10²¹

1. Bir vergi (yükümlülüğü) olarak konulan cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırma ve idari görevler icra eden şefler tarafından kamusal işlerin yerine getirilmesi için başvuru olan cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırma, aşamalı/(tedrici) olarak kaldırılacaktır/(ilga edilecektir).

2. Bu arada/(süreçte), bir vergi (yükümlülüğü) olarak cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırma konulduğu, ve idari görevler icra eden şefler tarafından kamusal işlerin yerine getirilmesi için cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya başvurulduğu takdirde, ilgili makam ilkin aşağıdaki hususlarda ikna/(tatmin) olacaktır:

work or render the service.” Bu hükmün Türkçe resmi çevirisi ise şöyledir: “Yapılacak iş veya verilecek hizmetin onu icra etmesi talep edilen toplum için önemli ve doğrudan doğruya toplum menfaatine olduğu”

¹⁹ “Sözleşme No.29” (md.9/c)’de geçen “İlgili alandaki/(bölgedeki)” (“*in the area concerned*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride hatalı olarak “İlgili ülkede” şeklinde ifade edilmiştir.

²⁰ “Sözleşme No.29” (md.9/d)’de geçen “çalışmayı üstlenme kapasitesi/(yeterliği)” (“*its capacity to undertake the work*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “iş yapma kabiliyeti” şeklinde ifade edilmiştir. Burada “kabiliyet” sözcüğü hatalıdır.

²¹ “Sözleşme No.29” (md.10)’a gönderme yapan hüküm için bkz., yukarıda (md.7/2; 9; 14/1).

- (a) Yapılacak çalışmanın/(işin) yahut verilecek hizmetin, bu çalışmayı yapması ya da hizmeti vermesi talep edilen topluluğun doğrudan menfaati bakımından önemli olduğu;²²
- (b) Bu çalışmanın/(işin) yahut hizmetin mevcut ya da pek yakın bir zaruret için olduğu;²³
- (c) Yapılacak işin yahut hizmetin, mevcut/(kullanılabilir) işgücü ve bu işgücünün söz konusu çalışmayı üstlenme kapasitesi/(yeterliği)²⁴ göz önünde bulundurularak, hali hazırda nüfus/(halk) üzerinde çok ağır bir yük teşkil etmediği;
- (d) Yapılacak çalışmanın/(işin) yahut hizmetin, çalışacak olanların mutlak ikametgahlarından uzaklaşmalarını gerektirmeyeceği;
- (e) Çalışmanın/(işin) yerine getirilmesinin yahut hizmetin sunulmasının, din, sosyal yaşam ve tarımın gereklerine uygun şekilde düzenleneceği.

²² “Sözleşme No.29” (md.10/2,a) hükmü, yukarıdaki (md.9/a) hükmüyle özdeştir. (md.9/a) için verilen dipnottaki açıklamaya bkz.

²³ “Sözleşme No.29” (md.10/2,b)’nin “Bu çalışmanın/(işin) yahut hizmetin mevcut ya da pek yakın bir zaruret için olduğu” (“*That the work or the service is of present or imminent necessity*”) şeklinde çevirdiğimiz hükmü, yukarıdaki (md.9/b) hükmüyle özdeştir. Bu hükümlerin Türkçe resmi çevirisine bakıldığında, (md.9/b)’de “Bu hizmet veya işin halihazır veya yakın gelecek zarurete haiz olduğuna” ve (md.10/2,b)’de ise “Bu hizmet veya işin halihazır veya kaçınılmaz olarak yakında doğacak bir ihtiyacı karşıladığına” şeklinde çevrildikleri görülmektedir. Birbirini izleyen iki maddedeki özdeş normların, Türkçe resmi çeviride nasıl olup da bu denli farklı çevrilebilmiş olduklarını anlamak mümkün değildir. Bu tür sakil tutarsızlıklar, Sözleşmelerin resmi çevirilerindeki, en hafif deyişle, özensizliğin bariz göstergeleridir.

²⁴ “Sözleşme No.29” (md.10/2,c)’de geçen “çalışmayı üstlenme kapasitesi/(yeterliği)” (“*its capacity to undertake the work*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “iş yapma kabiliyeti” şeklinde ifade edilmiştir. Burada “kabiliyet” sözcüğü hatalıdır. Fark edileceği üzere, (md.10/2,c) hükmü, yukarıdaki (md.9/d) hükmüyle özdeştir.

Madde 11

1. Cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma için, sadece yaşları bariz/(görünür) biçimde 18'den küçük ve 45'ten büyük olmayan²⁵ yetişkin sağlam/(iş görebilir) ("able-bodied") durumdaki erkeklerle çağrı/(celp) çıkartılabilir. Bu Sözleşme Madde 10'da öngörülen çalışma/(iş) türleri hariç, aşağıdaki sınırlamalar ve koşullar uygulanacaktır:

(a) Mümkün olan her zaman, ilgili kişilerin enfeksiyon ya da bulaşıcı herhangi bir hastalık taşımadıklarının ve kendilerinden talep edilen işi yapmaya ve işin yerine getirileceği koşullara bedeni bakımdan uygun olduklarının, idare tarafından tanınmış bir hekim tarafından önden tespit edilmesi;

(b) Okul öğretmenlerinin ve öğrencilerinin ve genel olarak idari personelin (bu yükümlülükten) bağışık/(muaf) tutulması;

(c) Her toplulukta aile yaşamı ve sosyal yaşam için zorunlu sayıda olacak şekilde yetişkin sağlam/(iş görebilir) durumdaki erkeklerin ayrılması/(bırakılması);

(d) Karı-koca/(evlilik) ve aile bağlarına saygı gösterilmesi.

2. Üstteki paragrafın (c) bendinin amaçları/(uygulanması) bakımından, bu Sözleşme Madde 23'te öngörülen düzenlemeler, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma için herhangi bir defada alınabilecek olan orada mukim yetişkin sağlam erkek oranını, bu oranın hiçbir şekilde % 25'i aşmaması kaydını daima göz önünde bulundurarak belirleyecektir.²⁶ Yetkili

²⁵ "Sözleşme No.29" (md.11/1)'in ilk cümlesinde geçen "18 yaşından küçük ve 45'den büyük olmayan" ("not less than 18 and not more than 45 years") ibaresi, Türkçe resmi çeviride "13'den yukarı ve 45'den aşağı yaşlarda bulunan" şeklinde çevrilmiştir. Bir kez, orijinal metnin kurgusundan farklı bir çeviri söz konusudur. Ama daha önemlisi, orijinal hükümde "18" olan alt yaş sınırının, resmi çeviride hatalı biçimde "13" olarak gösterilmiş olmasıdır. Bunun vahim bir hata olduğu açıktır. Resmi Gazetede Türkçe resmi çevirinin ardından yayınlanan İngilizce orijinal metinde anılan ibare doğru olarak "18" şeklinde geçmektedir. Bu durumda, Türkçe resmi çevirideki "13" rakamının muhtemel bir dizgi hatası olduğu sonucu çıkartılabilir. Ancak, RG'deki bu hatalı çevirinin resmi düzeltilmesi yayınlanmamıştır. Bu ise, İdare bakımından başlı başına bir sorumsuzluk örneğidir.

²⁶ "Sözleşme No.29" (md.11/2)'nin ilk cümlesinde geçen "...bu Sözleşme Madde 23'te öngörülen düzenlemeler, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma için herhangi bir defada alınabilecek olan orada mukim yetişkin sağlam erkek

makam bu oranı belirlerken, nüfus yoğunluğunu, bu nüfusun sosyal ve maddi gelişmişliğini, mevsimleri ve ilgili kişiler tarafından bulundukları mahalde kendileri için yapmaları gereken işi dikkate alacak,²⁷ ve, genel olarak, ilgili topluluğun olağan/(normal) yaşamının ekonomik ve sosyal gerekliliklerini/(ihtiyaçlarını) göz önünde bulunduracaktır.

Madde 12

1. Herhangi bir kişinin, on iki aylık herhangi bir dönemde tabi tutulabileceği her türlü cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmanın azami süresi, çalışma yerine gitme ve oradan gelme için geçecek olan zaman dahil olmak üzere, altmış günü aşmayacaktır.

2. Cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmaya mecbur tutulan her kişiye, tamamladığı/(ikmal ettiği) bu tür çalışma sürelerini gösterir bir belge verilecektir.

oranını, bu oranın hiçbir şekilde % 25'i aşmaması kaydını daima göz önünde bulundurarak belirleyecektir" (*"the regulations provided for in article 23 of this Convention shall fix the proportion of the resident adult able-bodied males who may be taken at any one time for forced or compulsory labour, provided always that this proportion shall in no case exceed 25 per cent"*) ibaresi, Türkçe resmi çeviride "...bu Sözleşme'nin 23. maddesinde öngörülen düzenlemeler, belirli sayıda nüfustan bir seferde alınabilecek daimi nüfusun erkek ve sağlam fert nispetini tespit eder; ancak bu nispet, hiçbir şekilde bu nüfusun % 25'ini geçemez" şeklinde ifade edilmiştir. Bu çeviri vahim şekilde hem hatalı hem de eksiktir. Bir kez, "cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma için" ibaresi bütünüyle atlanmıştır; ikincisi, "belirli sayıdaki nüfustan" ibaresinin orijinal metinde karşılığı yoktur; üçüncüsü, "orada mukim" ibaresi atlanmıştır; dördüncüsü, çevirideki "daimi nüfusun" ibaresi uydurmadır.

²⁷ "Sözleşme No.29" (md.11/2)'nin ikinci cümlesindeki "Yetkili makam bu oranı belirlerken, nüfus yoğunluğunu, bu nüfusun sosyal ve maddi gelişmişliğini, mevsimleri ve ilgili kişiler tarafından bulundukları mahalde kendileri için yapmaları gereken işi dikkate alacak" (*"In fixing this proportion the competent authority shall take account of the density of the population, of its social and physical development, of the seasons, and of the work which must be done by the persons concerned on their own behalf in their locality"*) ibaresi, Türkçe resmi çeviride "Bu nispeti tespit ederken yetkili makamlar nüfus yoğunluğunu, bu nüfusun sosyal ve fiziki kalkınmışlığını, mahallinde ve kendi hesaplarına ilgililer tarafından icra edilecek işlerin durumunu ve yılın hangi devresinde olacağını dikkate almalıdırlar" şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 13

1. Cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmaya mecbur tutulan herhangi bir kişinin olağan/(normal) çalışma saatleri, gönüllü çalışma durumunda geçerli olan çalışma süresiyle aynı olacaktır,²⁸ ve normal çalışma saatlerini aşan çalışma saatleri, gönüllü çalışma halinde fazla çalışma için öngörülen oranlarda ücretlendirilecektir.

2. Herhangi bir türdeki cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmaya mecbur tutulan bütün kişilere haftada bir dinlenme günü tanınacaktır ve bu dinlenme günü, mümkün olduğu ölçüde ilgili ülkelerin/(toprakların) ya da bölgelerin gelenek yahut görenekleri uyarınca belirlenen güne denk düşürülecektir.

Madde 14

1. Bu Sözleşme Madde 10'da öngörülen cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma hariç/(istisna) olmak üzere, her türlü cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma, ya bu işler için işçilerin istihdam edildikleri bölge içinde ya da iş verilen işçilerin geldikleri bölge içinde benzeri türdeki işler için geçerli olanlardan hangisi daha yüksek ise ondan aşağı oranlarda olmayacak şekilde nakit ödemeli olarak ücretlendirilecektir.

2. İdari görevlerin yerine getirilmesinde şefler tarafından çalışma mecburiyeti konulması halinde, ücretlerin yukarıdaki paragraf hükümleri uyarınca mümkün olan en kısa sürede ödenmesi sağlanacaktır.²⁹

²⁸ “Sözleşme No.29” (md.13/1)’de geçen “gönüllü çalışma durumunda geçerli olan çalışma süresiyle aynı olacaktır” (“*shall be the same as those prevailing in the case of voluntary labour*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “gönüllü çalışma için ayrılan saatlerle aynı olmalı” şeklinde çevrilmiştir.

²⁹ “Sözleşme No.29” (md.14/2)’de geçen “ücretlerin yukarıdaki paragraf hükümleri uyarınca mümkün olan en kısa sürede ödenmesi sağlanacaktır” (“*payment of wages in accordance with the provisions of the preceding paragraph shall be introduced as soon as possible*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “mümkün olan en kısa sürede, ücretlerin ödenmesinin önceki paragrafta öngörülen şartlarda yerine getirilmesi uygulamasına geçilecektir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu çevirinin özellikle son kısmının orijinal metne uymadığı görülmektedir.

3. Ücretler, kabile şefine ya da herhangi bir başka makama değil, her bir işçiye şahsen ödenecektir.

4. Ücretlerin ödenmesi bakımından, çalışma yerine gitme ve oradan gelme için geçen yolculuk günleri, iş günleri olarak sayılacaktır.

5. Bu Maddenin hiçbir hükmü, ücretlerin/(yevmiyelerin) bir parçası olarak verilen olağan/(mutat) tâyin verilmesini engellemeyecektir; şu şartla ki, bu gibi tâyinin, en azından tekabül ettiği/(temsili ettiği) kabul olunan parasal ödemenin değerine eşdeğerde olacak ve fakat vergi ödemeleri için ya da bir işçinin herhangi bir işin özel koşulları altında çalışmasını sürdürebilmesi için uygun/(sağlıklı) koşullarda tutulması amacıyla ona sağlanan özel yiyecek, giysi ya da barınma nedeniyle, yahut araç-gereç temini için ücretlerden kesinti yapılmayacaktır.³⁰

Madde 15

1. İşçinin iş kazaları ya da hastalıklarından ötürü tazmin edilmesine³¹ dair yasalar ya da düzenlemeler ve vefat eden ya da sakatlanan işçilerin bakmakla yükümlü bulundukları kişilerin tazminine dair ilgili ülkede yürürlükte bulunan ya da yürürlüğe girecek olan yasalar ya da

³⁰ “Sözleşme No.29” (md.14/5) hükmünün orijinali şöyledir: “*Nothing in this article shall prevent ordinary rations being given as a part of wages, such rations to be at least equivalent in value to the money payment they are taken to represent, but deductions from wages shall not be made either for the payment of taxes or for special food, clothing or accommodation supplied to a worker for the purpose of maintaining him in a fit condition to carry on his work under the special conditions of any employment, or for the supply of tools.*” Bu hükmün Türkçe resmi çevirisi ise şöyledir: “Bu madde, işçiye verilen ücretten işçinin mutad olan günlük yiyeceğinin karşılığı kesilecektir şeklinde anlaşılmamalıdır; ama ücretlerden mükellefiyetlerin yerine getirilmesi, işlerinin özel şartları dolayısıyla işlerine devam etmelerini sağlamak için işçilere verilen özel yemek, elbise ve lojman ve ne de de alet temini gayesiyle hiçbir kesinti yapılamaz.”

³¹ “Sözleşme No.29” (md.15/1)’in başında geçen “tazmin edilmesi” (“*compensation*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride, anlamı tamamen farklı olan “tanzimi ile” şeklinde ifade edilmiştir. Vahim anlam sapmasına yol açan bu dizgi hatası için de bir resmi düzeltme yapılmamıştır.

düzenlemeler,³² cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmaya mecbur tutulan kişilere ve gönüllü çalışanlara eşit şekilde uygulanacaktır.³³

2. Her halükarda, iş kazası ya da iş hastalığı sonucu tamamen ya da kısmen kendi geçimini/(ihtiyaçlarını) sağlama kudretinden yoksun duruma gelen herhangi işçinin geçimini temin etmek, ve iş kazası sonucu vefat etmesi ya da sakatlanması halinde bir işçinin fiilen bakmakla yükümlü bulunduğu kişilerin bakımını sağlayacak önlemleri almak, herhangi bir işçiyi cebri/(zorla) ya da zorunlu olarak çalıştıran herhangi bir makam bakımından bir yükümlülük olacaktır.

Madde 16

1. Özel zorunluluk durumları hariç/(istisna), kendilerine cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma mecburiyeti getirilen kişiler, sağlıklarını tehlikeye düşürebilme bakımından alışkın olduklarından kayda değer ölçüde³⁴ farklı beslenme ve iklim koşulları bulunan bölgelere nakledilmeyeceklerdir.

2. Bu işçilerin koşullara uyumunu sağlamak ve sağlıklarını güvence altına almak bakımından gerekli bulunan temizliğe/(hijyene) ve barınmaya ilişkin tüm önlemler kesin/(sıkı) biçimde

³² “Sözleşme No.29” (md.b15/1)’de geçen “yürürlükte bulunan ya da yürürlüğe girecek olan yasalar ya da düzenlemeler” (“*which are or shall be in force in the territory concerned*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride eksik olarak “yürürlükte olan” şeklinde ifade edilmiş, “yürürlüğe girecek olan” kısmı atlanmıştır.

³³ “Sözleşme No.29” (md.15/1)’in sonunda geçen “cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmaya mecbur tutulan kişilere ve gönüllü çalışanlara eşit şekilde uygulanacaktır” (“*shall be equally applicable to persons from whom forced or compulsory labour is exacted and to voluntary workers*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride isabetsiz şekilde “serbest çalışan işçilerle aynı şartlarda cebren veya mecburi çalıştırmaya tabi olan şahıslara da aynı şekilde uygulanacaktır” şeklinde ifade edilmiştir. Bir kez, “serbest çalışan işçi” diye bir ibare yoktur ve bu, orijinal metindeki “gönüllü çalışan” ibaresinin anlamını saptırmaktadır; ikincisi “aynı şartlarda” ibaresi fazladan eklenmiştir.

³⁴ “Sözleşme No.29” (md.16/1)’de geçen “kayda değer ölçüde farklı” (“*differ so considerably from*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “kayda değer ölçüde” kısmı atlanarak çevrilmiştir.

alınmış/(uygulanmış) olmadıkça, hiçbir şekilde/(halde) bu işçilerin nakledilmelerine izin verilmeyecektir.³⁵

3. Böyle bir nakil kaçınılmaz olduğu takdirde/(zaman), (bu işçilerin) yeni beslenme ve iklim koşullarına aşamalı şekilde uyumu(nu) sağlayacak önlemler yetkili/(uzman) tıbbi görüşe/(tavsiyeye) dayalı olarak³⁶ kabul edilecektir.

4. Bu durumdaki işçilerden alışkın olmadıkları düzenli/(devamlı) bir iş görmelerinin talep edildiği hallerde, özellikle aşamalı olarak eğitim verilmesi, çalışma saatlerinin ve işte dinlenme ara vermelerinin öngörülmesi ve beslenmede gerekli olabilecek herhangi bir artırma ya da iyileştirme yapılması olmak üzere,³⁷ onların bu tür işe uyum sağlamalarını temin edecek önlemler alınacaktır.

Madde 17

İşçilerin kayda değer sürelerle işyerlerinde kalmalarını gerektiren inşaat ve bakım işleri için cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya

³⁵ “Sözleşme No.29” (md.16/2)’de geçen “tüm önlemler” (“*all measures*”) ibaresinin “tüm” nitelemesi ve “hiçbir şekilde/(halde)” (“*In no case*”) ibaresi Türkçe resmi çeviride atlanmıştır.

³⁶ “Sözleşme No.29” (md.16/3)’te geçen “yetkili/(uzman) tıbbi görüşe/(tavsiyeye) dayalı olarak” (“*on competent medical advice*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “yetkili tıbbi servisin mütalaasından sonra” şeklinde ifade edilmiştir. Bu, bir yorum çevirisidir.

³⁷ “Sözleşme No.29” (md.16/4)’te geçen “özellikle aşamalı olarak eğitim verilmesi, çalışma saatlerinin ve işte dinlenme ara vermelerinin öngörülmesi ve beslenmede gerekli olabilecek herhangi bir artırma ya da iyileştirme yapılması olmak üzere,” (“*especially as regards progressive training, the hours of work and the provision of rest intervals, and any increase or amelioration of diet which may be necessary*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “özellikle tedrici eğitim, çalışma saatleri sağlanması ve ara dinlenmelerin tanzimi ve gerekli olan istirahat veya günlük iâşenin artırılması veya iyileştirilmesi hususunda” şeklinde ifade edilmiştir. Bu çevirinin sonundaki “gerekli olan istirahat veya günlük iâşenin” ibaresi hatalıdır; çünkü “istirahat ile ilgili hiçbir terim bu bağlamda bulunmamaktadır. Bunun bir öncesinde, “işe ara verme/dinlenme” zaten vardır ve bu nedenle sonraki “istirahat” bütünüyle yanlıştır. Öte yanda, “günlük iâşe” ifadesi de orijinaldeki “*diet*” teriminin yorum çevirisidir.

başvurulmasına izin vermeden önce, yetkili makam aşağıdaki hususlarda ikna/(tatmin) olacaktır:

(1) İşçilerin sağlıklarının korunması ve gereken tıbbi bakımın güvence altına alınması³⁸ ve özellikle:

(a) işçilerin işe başlamadan önce ve hizmet sırasında belirlenmiş olan aralıklarla tıbbi muayeneden geçirilmeleri,

(b) ihtiyaçların tümünü karşılamak için gerekli dispanserler, revirler,³⁹ hastaneler ve araç-gereç sağlanmış olarak, yeterli/(uygun) sağlık personelinin varolması, ve

(c) işyerlerindeki sağlık koşullarının, içme suyunun, yiyeceğin, yakıtın⁴⁰ ve mutfak malzemesinin, ve gerekli olduğu takdirde, barınma ve giysinin tatminkar düzeyde olması,

için gerekli bütün önlemlerin alındığı;

(2) İşçilerin talebi ya da rızası üzerine, özellikle ücretlerin bir kısmının güvenli bir yöntemle ailelere havale edilmesini kolaylaştırmak suretiyle, işçilerin ailelerinin geçimini temin için kesin düzenlemelerin yapılmış olduğu;⁴¹

³⁸ “Sözleşme No.29” (md.17/1)’de geçen “gereken tıbbi bakımın güvence altına alınması” (“*to guarantee the necessary medical care*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “onlara gerekli her türlü tıbbi bakımın deruhte edilmesi” şeklinde ifade edilmiştir. Bu çevirideki “her türlü” ibaresi fazladır ve “deruhte etme” ibaresi “güvence altına alma” yerine kullanılmıştır.

³⁹ “Sözleşme No.29” (md.17/1,b)’de geçen “revirler” (“*infirmaries*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “hasta bakıcılar” şeklinde ifade edilmiştir. Bu gibi örnekler, hatalı çeviri sınırının ötesi taşan sorumsuzluk göstergeleri sayılmalıdır.

⁴⁰ “Sözleşme No.29” (md.17/1,c)’de geçen “yakıt” (“*fuel*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “içecek maddelerinin” olarak ifade edilmiştir. Bu denli gelişigüzel çeviri örneğini bulmak herhalde pek mümkün değildir.

⁴¹ “Sözleşme No.29” (md.17/2)’nin “İşçilerin talebi ya da rızası üzerine, özellikle ücretlerin bir kısmının güvenli bir yöntemle ailelere havale edilmesini kolaylaştırmak suretiyle, işçilerin ailelerinin geçimini temin için kesin düzenlemelerin yapılmış olduğu” (“*That definite arrangements are made to ensure the subsistence of the families of the workers, in particular by facilitating the remittance, by a safe method, of part of the wages to the family, at the request or with the consent of the workers*”) şeklindeki hükmü, Türkçe resmi

(3) İşçilerin iş yerlerine gidiş ve gelişlerindeki yolculuklarının, bu yolculukları elverişli/(kullanılabilir) bütün ulaşım araçlarını tam olarak kullanmak suretiyle kolaylaştıracak olan idarenin sorumluluğu altında ve giderleri de idarece karşılanarak yapıldığı;⁴²

(4) Belli bir süre için iş göremezliğe yol açan hastalık ya da kaza durumunda, giderleri idarece karşılanmak kaydıyla işçinin geldiği yere geri dönmesinin sağlandığı;

(5) Cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma süresinin bitiminde gönüllü işçi olarak kalmayı isteyen herhangi bir işçiye, iki yıllık bir süre içinde, geldiği yere bedava geri dönmesi hakkını kaybetmeksizin bunu yapmasına izin verildiği.

Madde 18

1. Hamalların ya da kayıkçıların işleri gibi, kişilerin yahut malların taşınması için başvuru olan cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırma, mümkün olan en kısa sürede kaldırılacaktır. Bu süreçte/(sırada) yetkili makam, diğer hususların yanı sıra/(*inter alia*),

(a) bu tür çalıştırmaya sadece, idarenin memurlarının görevde oldukları sırada yer değiştirmelerini, ya da Hükümet/(kamu) araç-gerecinin naklini, yahut, çok acil zorunluluk arz eden

çeviride tamamen gelişigüzel şu çeviri ile karşılanmıştır: “İşçinin isteği veya rızası üzerine, emin bir usulle işçinin ücretinin bir kısmının işçi ailesinin geçiminin sağlanması için uygun tedbirler alınmalıdır.” Bu çevirinin eder-tutar tarafı, orijinal metne uygun bir yönü bulunmamaktadır.

⁴² “Sözleşme No.29” (md.17/3)’ün orijinal metni şöyledir: “*That the journey of the workers to and from the workplaces are made at the expense and under the responsibility of the administration, which shall facilitate such journeys by making the fullest use of all available means of transport*”. Bu hükmün Türkçe resmi çevirisi şöyledir: “İşçilerin çalışma mahalline gidiş gelişleri yol masrafları ve sorumluluğu idarece sağlanmalıdır ve idare mevcut bütün nakliyat vasıtalarından mümkün olduğu kadar geniş ölçüde faydalanarak bu yolculukları kolaylaştırmalıdır.” Bu çevirideki “sorumluluğun idarece sağlanması” gibi manasız ifadeler bulunmaktadır. Ayrıca, çevirideki “nakliyat vasıtası” ibaresinin “ulaşım araçları” olması ve “mümkün olduğu kadar geniş ölçüde” şeklindeki çevirinin ise “tam olarak kullanmak suretiyle” şeklinde ifade edilmesi gerekmektedir.

hallerde memurlardan başka kişilerin nakledilmelerini mümkün kılmak/(kolaylaştırmak) amacıyla başvurulacağı;⁴³

(b) bu şekilde istihdam edilen/(çalıştırılan) işçilerin işe bedenen uygunluklarının, tıbbi muayenenin mümkün olduğu yerde, tıbbi olarak/(hekim raporuyla) belgelendirileceği, ve bu tür bir tıbbi muayenenin yapılamadığı hallerde (ise), bu gibi işçileri istihdam eden kişinin, işçilerin işe bedenen uygun olmalarını ve herhangi bir enfeksiyon ya da bulaşıcı hastalık taşımamalarını teminden sorumlu kılındığı;⁴⁴

(c) bu işçilerin taşıyabilecekleri azami yük;

(d) bu işçilerin evlerinden götürülecekleri azami mesafe;

(e) bu işçilerin, evlerine dönüş yolculukları için geçen günler dahil, her ay ya da başka bir süre için (çalıştırmak üzere) alınacakları azami gün sayısı;

⁴³ “Sözleşme No.29” (md.18/1,a)’da geçen “ya da Hükümet/(kamu) araç-gerecinin naklini, yahut, çok acil zorunluluk arz eden hallerde memurlardan başka kişilerin nakledilmelerini mümkün kılmak/(kolaylaştırmak) amacıyla başvurulacağı” (“*that such labour shall only be employed for the purpose of facilitating the movement of officials of the administration, when on duty, or for the transport of Government stores, or, in cases of very urgent necessity, the transport of persons other than officials*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “veya hükümet kurumlarının nakli veya mutlaka acil bir zorunluluk halinde diğer şahısların ve memurların nakli için kullanılması mükellefiyeti” şeklindedir. Resmi çevirinin ipe-sapa gelir bir tarafı yoktur; özellikle ibarenin sonundaki “diğer şahısların ve memurların nakli için kullanılması mükellefiyeti” bütünüyle hatalıdır ve doğrusu “memurlardan başka kişilerin” olmalıdır. Ayrıca lüzumsuz “mutlaka” ve “mükellefiyet” sözcükleri çeviriye eklenmiştir.

⁴⁴ “Sözleşme No.29” (md.18/1,b) hükmünün orijinali şöyledir: “*that the workers so employed shall be medically certified to be physically fit, where medical examination is possible, and that where such medical examination is not practicable the person employing such workers shall be held responsible for ensuring that they are physically fit and not suffering from any infectious or contagious diseases.*” Bu hükmün Türkçe resmi çevirisi şöyledir: “Bu işte kullanılacak işçilerin bu işe bedenen uygun olduğu, mümkün olan yerlerde, önceden bir doktor muayenesiyle belgelendirme mükellefiyeti; Böyle bir muayenenin mümkün olmadığı hallerde bu iş gücünü istihdam eden şahsın, istihdam edilen işçilerin istenilen bedeni kabiliyete haiz oldukları ve bulaşıcı bir hastalıktan muzdarip olmadıklarından emin olma mükellefiyeti.”

(f) cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmanın bu biçimini talep etme yetkisine sahip olan kişiler ve onların bu biçimdeki cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmayı ne ölçüde talep etmeye yetkili oldukları,

hususlarını tespit eden düzenlemeleri/(yönetmelikleri) çıkaracaktır.

2. Yukarıdaki paragrafın (c), (d) ve (e) bentlerinde anılan azami sınırları belirlerken yetkili makam, iş verilen işçilerin geldikleri halkın/(nüfusun) maddi/(fiziki) gelişmişliği, yolculuk için geçmek zorunda oldukları ülkenin doğası/(özellığı) ve iklimsel koşulları dahil olmak üzere, ilgili bütün etkenleri göz önünde bulunduracaktır.

3. Yetkili makam ayrıca, sadece taşınacak olan yükün ve kat edilecek mesafenin değil ve fakat yolun özelliklerinin, mevsimin ve diğer ilgili bütün faktörlerin dikkate alınacağı, ve yolculukta geçen saatlerin normal günlük yolculuk süresini aşar şekilde mecbur tutulduğu hallerde bu işçilere normal saat ücretinden yüksek bir ücret ödeneceği şeklinde anlaşılması kaydıyla, bu gibi işçilerin normal günlük yolculuğunun, sekiz saatlik ortalama bir iş gününde kat edilmeye uygun mesafeden daha fazla olmamasını sağlayacaktır.⁴⁵

Madde 19

1. Yetkili makam zorunlu ekime başvurulmasına sadece, kıtlığa ya da besin temininde söz konusu bir yetersizliğe/(aksaklığa) karşı bir önlem yöntemi olarak ve yiyecek ya da ürünün daima onu üreten kişilerin ya

⁴⁵ “Sözleşme No.29” (md.18/3) hükmünün orijinali şöyledir: “*The competent authority shall further provide that the normal daily journey of such workers shall not exceed a distance corresponding to an average working day of eight hours, it being understood that account shall be taken not only of the weight to be carried and the distance to be covered, but also of the nature of the road, the season and all other relevant factors, and that, where hours of journey in excess of the normal daily journey are exacted, they shall be remunerated at rates higher than the normal rates.*” Türkçe resmi çeviri şöyledir: “Yetkili makam ayrıca bu taşıyıcı işçilerin normal günlük seyahatlerinin ortalama 8 saatlik bir iş gününe tekabül eden bir mesafeden daha fazla olmamasını teminen gerekli düzenlemeleri yapacaklardır. Bu düzenlemelerle esas olarak sadece taşınacak ağırlık ve katedilecek mesafe değil, aynı zamanda yolun mahiyeti, mevsim ve diğer tüm unsurlar ve günlük normal seyahatleri aşan seyahatlerde bunlar için normal saat ücretinden yüksek bir ücret ödeneceği anlaşılmalıdır.”

da topluluğun mülkiyetinde kalması koşuluyla izin verecektir/(yetkili olacaktır).

2. Bu Maddedeki hiçbir hüküm, üretimin yasa ya da gelenek uyarınca ortaklık esası üzerinde/(topluluk temelli) düzenlendiği/(örgütlendiği) ve ürünün yahut bunun satılmasından elde edilen herhangi bir kârın topluluk mülkiyetinde kaldığı hallerde, bir topluluğa mensup olanların yasa ya da gelenek uyarınca topluluk tarafından talep edilen çalışmayı/(iş) yerine getirmeleri yükümlülüğünü kaldırır şekilde yorumlanmayacaktır.⁴⁶

Madde 20

Mensuplarından herhangi birisi tarafından işlenen suçlar için bir topluluğun cezalandırılabilir olduğu toplu/(kolektif) ceza öngören kanunlar, cezalandırma yöntemlerinden biri olarak toplulukça cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmayı öngören hükümler içermeyecektir.⁴⁷

⁴⁶ “Sözleşme No.29” (md.19/2)’nin sonunda geçen “bir topluluğa mensup olanların yasa ya da gelenek uyarınca topluluk tarafından talep edilen çalışmayı/(iş) yerine getirmeleri yükümlülüğünü kaldırır şekilde yorumlanmayacaktır” (“*shall be construed as abrogating the obligation on members of a community, ..., to perform the work demanded by the community by virtue of law or custom*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride şöyledir: “topluluk üyelerinin topluluk tarafından kanun veya gelenek tarafından talep edilen işlerin topluluk üyeleri tarafından yapılması zorunluluğunu ortadan kaldırır şekilde yorumlanmayacaktır.”

⁴⁷ “Sözleşme No.29” (md.20) hükmünün orijinali şöyledir: “*Collective punishment laws under which a community may be punished for crimes committed by any of its members shall not contain provisions for forced or compulsory labour by the community as one of the methods of punishment*”. Türkçe resmi çevirisi ise şöyledir: “Üyelerinin herhangi biri tarafından işlenmiş suçlar için bir topluluğun tümüne ortak bir ceza uygulanması öngören kanunlar, cebri veya mecburi çalıştırmayı bir topluluk için bir ceza usulü olarak öngören hükümler içermeyecektir.” Çeviride, “bir topluluğun tümüne ortak bir ceza uygulanması” ibaresi ile “bir topluluk için bir ceza usulü olarak” ibaresi orijinal hükme uygun değildir.

Madde 21

Madenlerde yapılan yer altı işleri için cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışma uygulanmayacaktır.

Madde 22

Bu Sözleşmeyi onaylayan Üyelerin, Uluslararası Çalışma Örgütü Statüsü Madde 22 hükümleri uyarınca, bu Sözleşme hükümlerine işlerlik/(etkinlik) kazandırmak üzere aldıkları önlemler hakkında Uluslararası Çalışma Örgütüne sunmak üzere hazırlamaya mutabık oldukları yıllık raporlar, ilgili her bir ülke bakımından, bu ülkede ne ölçüde cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya başvurulmuş bulunduğu, buna başvurulmasındaki amaçlar, hastalık ve ölüm oranları, çalışma saatleri, ücretlerin ödenmesi yöntemleri/(usulleri) ve ücretlerin oranları/(tarifeleri) ve konuyla ilgili herhangi bir başka bilgi hususlarında, mümkün olduğunca tam/(eksiksiz) bilgi içerecektir.⁴⁸

Madde 23⁴⁹

1. Bu Sözleşme hükümlerine işlerlik/(etkinlik) kazandırmak üzere yetkili makam, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya başvurulmasını düzenleyen tam ve açık/(sarih) düzenlemeleri çıkartacaktır.
2. Bu düzenlemeler, diğer hususların yanı sıra, cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmaya mecbur tutulan herhangi bir kişinin çalışma koşullarına ilişkin bütün şikayetlerini yetkili makamlara iletmesine izin/(cevaz) veren ve bu tür şikayetlerin incelenmesini ve değerlendirilmesini temin eden kuralları içerecektir.

⁴⁸ “Sözleşme No.29” (md.22)’de geçen “ilgili her bir ülke bakımından” (“*in respect of each territory concerned*”) ve “çalışma saatleri” (“*hours of work*”) ibareleri, Türkçe resmi çeviride tamamen atlanmıştır. Öte yanda, aynı hükümde geçen “hazırlamaya mutabık oldukları” (“*reports that Members... agree to make to*”) ibaresi ise, resmi çeviride “sunmayı taahhüt ettikleri” şeklinde ifade edilmiştir.

⁴⁹ “Sözleşme No.29” (md.23)’e gönderme yapan hüküm için bkz., yukarıda (md.8/2 ve 11/2).

Madde 24

Cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmaya ilişkin düzenlemelerin kesin/(sıkı) biçimde uygulanmasını temin etmek üzere, ya gönüllü çalışmanın denetlenmesi için kurulmuş bulunan herhangi bir mevcut çalışma denetim kurulunun görevlerini cebri/(zorla) ya da zorunlu çalışmayı kapsayacak şekilde genişletmek ya da bunu münasip herhangi bir başka yolla sağlamak suretiyle, uygun/(elverişli) önlemler her halükarda alınacaktır. Keza, bu tür bir çalıştırmaya mecbur tutulan kişilerin bu düzenlemeler hakkında bilgi sahibi olmalarını temin etmek üzere de önlemler alınacaktır.

Madde 25

Yasadışı cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırma bir cürüm olarak cezalandırılacaktır ve bu Sözleşmeyi onaylayan herhangi bir Üye bakımından, yasa uyarınca verilen/(öngörülen) cezaların gerçekten yeterli/(etkili) olmasını ve bunların kesin biçimde uygulanmasını temin etmek bir yükümlülük olacaktır.⁵⁰

Madde 26

1. Uluslararası Çalışma Örgütünün bu Sözleşmeyi onaylayan her Üyesi, bu Sözleşmeyi kendi egemenliği, yargı yetkisi, koruması, (bir başka devlet üzerindeki) hakimiyeti, vesayeti ya da velayeti/(otoritesi) altındaki topraklarda⁵¹, iç yargı yetkisine dair hususlardaki

⁵⁰ “**Sözleşme No.29**” (md.25)’te geçen “bu Sözleşmeyi onaylayan herhangi bir Üye bakımından, yasa uyarınca verilen/(öngörülen) cezaların gerçekten yeterli/(etkili) olmasını ve bunların kesin biçimde uygulanmasını temin etmek bir yükümlülük olacaktır” (“*it shall be an obligation on any Member ratifying this Convention to ensure that the penalties imposed by law are really adequate and are strictly enforced*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “bu Sözleşme’yi onaylayan her üye kanunca getirdiği müeyyidelerin gerçekten etkili ve tam olarak uygulanmasının sağlanmasıyla yükümlü olacaktır” şeklinde ifade edilmiştir.

⁵¹ “**Sözleşme No.29**” (md.26/1)’de geçen “kendi egemenliği, yargı yetkisi, koruması, (bir başka devlet üzerindeki) hakimiyeti, vesayeti ya da velayeti/(otoritesi) altındaki topraklarda” (“*in respect of the territories placed under its sovereignty, jurisdiction, protection, suzerainty or tutelage*”)

yükümlülüklerini kabul etme hakkına sahip olduğu ölçüde,⁵² uygulamayı taahhüt eder; şu şartla ki, böyle bir Üye Uluslararası Çalışma Örgütü Statüsü Madde 35 hükümlerinden yararlanmak istediği takdirde, kendi onay belgesine aşağıdaki hususları belirten bir beyanı ekleyecektir:

- (1) Bu Sözleşme hükümlerini değişiklik olmaksızın uygulamak istediği topraklar;
- (2) Bu Sözleşme hükümlerini, söz konusu değişikliklere dair ayrıntılarla birlikte, değişikliklerle uygulamak istediği topraklar;
- (3) Hakkında vereceği kararı saklı tuttuğu topraklar.

2. Anılan beyan onaylama işleminin ayrılmaz bir parçasını teşkil edecek ve onaylama etkisini haiz olacaktır. Herhangi bir Üye bakımından, ilk beyanında bu Maddenin (2) ve (3) numaralı alt-paragrafları hükümleri uyarınca koymuş olduğu çekinceleri yeni bir beyanda bulunarak tamamen ya da kısmen iptal etme yolu açık olacaktır.

Madde 27

Bu Sözleşmenin resmi onay belgeleri, Uluslararası Çalışma Örgütü Statüsünde düzenlenen koşullar çerçevesinde, tescil edilmesi/(sicile kaydedilmesi) için, Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne gönderilecektir.⁵³

ibaresinin, büyük ölçüde aynı kalıp olarak, 25/09/1926 tarihli “**Kölelik Sözleşmesi**” (md.2)’nin ilk cümlesinde kullanıldığına dikkati çekelim. 25/09/1926 tarihli Sözleşmenin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisine bu derlemede yer verilmiştir.

⁵² “**Sözleşme No.29**” (md.26/1)’de geçen “iç yargı yetkisine dair hususlardaki yükümlülüklerini kabul etme hakkına sahip olduğu ölçüde” (“*so far as it has the right to accept obligations affecting matters of internal jurisdiction*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “iç hukukuna ait konulardaki yükümlülüklerini de yerine getirme hakkına sahip olarak” şeklinde ifade edilmiştir.

⁵³ “**Sözleşme No.29**” (md.27)’nin “Bu Sözleşmenin resmi onay belgeleri, Uluslararası Çalışma Örgütü Statüsünde düzenlenen koşullar çerçevesinde, tescil edilmesi için, Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne gönderilecektir” (“*The formal ratifications of this Convention under the conditions set forth in the Constitution of the International Labour Organisation shall be communicated to the Director-General of the International Labour*

Madde 28

1. Bu Sözleşme sadece, onay belgeleri Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından tescil edilmiş bulunan Üyeler bakımından bağlayıcı olacaktır.⁵⁴

2. Bu Sözleşme, Uluslararası Çalışma Örgütünün iki Üyesinin onay belgelerinin Genel Müdür tarafından tescil edilmiş olduğu tarihten on-iki ay sonra yürürlüğe girecektir.⁵⁵

3. Bunun/(yürürlüğe girmesinin) ardından, bu Sözleşme, onaylayan herhangi bir Üye bakımından, kendi onay belgesinin tescil edilmiş olduğu tarihten on iki ay sonra yürürlüğe girecektir.

Office for registration”) hükmü, Türkçe resmi çeviride eksik ve hatalı çevrilmiştir ve şöyledir: “Bu Sözleşme’nin resmi onay belgeleri, Uluslararası Çalışma Örgütü Genel müdürüne gönderilecek ve onun tarafından tescil edilecektir.” Fark edileceği üzere, orijinal hükümdeki “Uluslararası Çalışma Örgütü Statüsünde düzenlenen koşullar çerçevesinde” ibaresi resmi çeviride olduğu gibi atlanmıştır.

⁵⁴ “**Sözleşme No.29**” (md.28/1)’in “Bu Sözleşme sadece, onay belgeleri Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından tescil edilmiş bulunan Üyeler bakımından bağlayıcı olacaktır” (“*This Convention shall be binding only upon those Members whose ratifications have been registered with the International Labour Office*”) hükmü, Türkçe resmi çeviride gelişi güzel ekleme ve çıkarmalar yapılarak, “Bu Sözleşme, ancak onay belgeleri Genel Müdür tarafından tescil edilmiş olan Uluslararası Çalışma Örgütü üyelerini bağlayacaktır” şeklinde ifade edilmiştir.

⁵⁵ “**Sözleşme No.29**” (md.28/2)’nin “Bu Sözleşme, Uluslararası Çalışma Örgütünün iki Üyesinin onay belgelerinin Genel Müdür tarafından tescil edilmiş olduğu tarihten on-iki ay sonra yürürlüğe girecektir” (“*It shall come into force twelve months after the date on which the ratifications of two Members of the International Labour Organisation have been registered with the Director-General*”) hükmü, Türkçe resmi çeviride “Uluslararası Çalışma Örgütünün” sözcükleri atlanarak, “Bu Sözleşme, iki üyenin onay belgesi Genel Müdür tarafından tescil edildiği tarihten on iki ay sonra yürürlüğe girecektir.”

Madde 29

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün iki Üyesinin onay belgeleri Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından tescil edilir edilmez, Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürü, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bütün üyelerine bu hususta bildirimde bulunacaktır. Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürü ayrıca, Örgütün diğer üyeleri tarafından bilahare iletilebilecek olan onayların tescili hakkında da Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bütün üyelerine bildirimde bulunacaktır.⁵⁶

⁵⁶ “**Sözleşme No.29**” (md.29) hükmünün bizim tarafımızdan yapılan çevirisi şöyledir: “Uluslararası Çalışma Örgütü'nün iki Üyesinin onay belgeleri Uluslararası Çalışma Bürosu tarafından tescil edilir edilmez, Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürü, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bütün üyelerine bu hususta bildirimde bulunacaktır. Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürü ayrıca, Örgütün diğer üyeleri tarafından bilahare iletilebilecek olan onayların tescili hakkında da Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bütün üyelerine bildirimde bulunacaktır.”

Bu hükmün orijinali şöyledir: “*As soon as the ratifications of two Members of the International Labour Organisation have been registered with the International Labour Office, the Director-General of the International Labour Office shall so notify all the Members of the International Labour Organisation. He shall likewise notify them of the registration of ratifications which may be communicated subsequently by other Members of the Organisation.*”

Bu hükmün Türkçe resmi çevirisi biçim ve içeriğiyle aynen şöyledir:

“Madde 29

- 1.** Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Müdürü, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün tüm üyelerini kendisine Örgüt Üyeleri tarafından bildirilen tüm onay ve fesihlerden haberdar kılacaktır.
- 2.** Genel Müdür, kendisine ikinci onayın bildirilmesinden sonra Sözleşme'nin yürürlüğe giriş tarihini Örgüt Üyelerinin dikkatine getirecektir.”

Söylenecek söz şudur: Ciddiyetsiz iş görmede bile bir sınır olmak gerekir. Belirtelim ki, burada ele alınan 28/09/1930 tarihli “**Sözleşme No.29**” (md.29)'un Türkçe resmi çevirisi hiçbir şekilde orijinal metne uygun değildir. Şu not yararlı olabilir: Kötü bir çeviri olmakla birlikte, yukarıdaki (md.29) resmi çevirisi, UÇÖ'nün 25/06/1957 tarihli “**Sözleşme No.105**” (md.6) hükmünün karşılığıdır. Türkiye, 29 sayılı Sözleşmeyi 1998'de, 105 sayılı Sözleşmeyi ise, bundan 38 yıl önce 1960'ta onaylamıştır. Buradan şöyle bir sonuç çıkarılabilir. 1998'de 29 sayılı Sözleşmenin resmi çevirisi yapılırken,

Madde 30

1. Bu Sözleşmeyi onaylamış bulunan bir Üye, Sözleşmenin ilk yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on yıllık bir sürenin bitmesinden sonra, tescil edilmesi için Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne iletilecek bir işlemde bulunmak suretiyle, işbu Sözleşmeyle bağlı oluşunu feshedebilir. Böyle bir fesih, feshin Uluslararası Çalışma Bürosunca tescil edilmesi tarihinden itibaren bir yıl geçmedikçe işlerlik kazanmayacaktır/(geçerli olmayacaktır).⁵⁷

2. Bu Sözleşmeyi onaylamış bulunan ve bir üstteki paragrafta anılan on yıllık sürenin bitmesinin ardından bir yıl içinde bu Maddede öngörülen fesih hakkını kullanmayan her Üye, bir başka/(yeniden) beş yıllık süre

herhalde, ilgili memurun önüne bir şekilde 1960'ta onaylanan 105 sayılı Sözleşmenin resmi çeviri metni getirilmiş ve çeviren (md.29) hükmü özelinde iki *ayrı* Sözleşmede iki *farklı* metinle karşı karşıya olduğunu fark edememiştir. Dahası, çeviriyi yapan başta olmak üzere, Dışişleri Bakanlığı, Meclisin ilgili Komisyonu, Meclis Genel Kurulu, Bakanlar Kurulu ve nihayet Cumhurbaşkanı bu denli vahim bir hatayı fark etmeksizin onaylama süreci işlemlerini yapmışlar, oy kullanmışlar ve imza koymuşlardır.

Bu örnekte görüldüğü üzere, kişinin soğukkanlılığını gerçekten törpüleyen ciddiyetsizlik o aşamaya varmıştır ki, 23/06/1998 tarih ve 23381 sayılı Resmi Gazetede, 29 sayılı Sözleşmenin Türkçe resmi çevirisine ekli olarak yayımlanan İngilizce metinde (md.29) hükmü de, Sözleşmenin orijinal metninden farklı olarak yer almıştır. Başka deyişle, (md.29) özelindeki garabet, RG'de yayımlanan hem resmi Türkçe hem de ona ekli İngilizce metinlerin hatalı olmasından kaynaklanmaktadır.

Meraklısı için 23/06/1998 tarih ve 23381 sayılı RG'de yayımlanan, Bakanlar Kurulunun 25/05/1998 tarih ve 98/11225 sayılı Kararının hemen başında yer alan imzaları hatırlatalım: Cumhurbaşkanı: Süleyman Demirel, Başbakan: Mesut Yılmaz, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı: Bülent Ecevit, Dışişleri Bakanı: İsmail Cem ve diğer Bakanlar.

⁵⁷ “**Sözleşme No.29**” (md.30/1)’in ikinci cümlesi “Böyle bir fesih, feshin Uluslararası Çalışma Bürosunca tescil edilmesi tarihinden itibaren bir yıl geçmedikçe işlerlik kazanmayacaktır/(geçerli olmayacaktır)” (“*Such denunciation shall not take effect until one year after the date on which it is registered with the International Labour Office*”) hükmü, Türkçe resmi çeviride “Fesih, tescil edildiği tarihten itibaren bir yıl sonra muteber olur” şeklinde ifade edilmiştir.

için hukuken bağlı duruma gelecektir ve, bundan sonra, bu Sözleşmeyle bağlı oluşunu her beş yıllık dönemin bitiminde bu Maddede öngörülen hükümler çerçevesinde feshedebilir.

Madde 31⁵⁸

Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra her beş yıllık sürenin bitiminde bu Sözleşmenin uygulanması hakkındaki bir raporu Genel Konferansa sunacaktır⁵⁹ ve bu Sözleşmenin tamamen veya kısmen değiştirilmesi meselesinin Konferans gündemine alınmasının arzuya şayan/(gerekli) olup olmadığı hususunu inceleyecektir.

Madde 32

1. Konferans işbu Sözleşmeyi tamamen ya da kısmen değiştiren yeni bir Sözleşme kabul ettiği takdirde, değişiklik yapan yeni Sözleşmenin bir Üye tarafından onaylanması, yukarıdaki 30. Madde hükümleri dikkate alınmaksızın, değişiklik yapan Sözleşmenin yürürlüğe girmesi

⁵⁸ “Sözleşme No.29” (md.31)’e gönderme yapan hüküm için bkz., yukarıda (md.1/1).

⁵⁹ “Sözleşme No.29” (md.31)’de geçen “Uluslararası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu, bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra her beş yıllık sürenin bitiminde bu Sözleşmenin uygulanması hakkındaki bir raporu Genel Konferansa sunacaktır” (“*At the expiration of each period of five years after the coming into force of this Convention, the Governing Body of the International Labour Office shall present to the General Conference a report on the working of this Convention*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “Uluslararası Çalışma Örgütü Yönetim Kurulu, gerekli gördüğü her zaman bu Sözleşme’nin uygulanması hakkındaki bir raporu Genel Konferansa sunacak” şeklinde ifade edilmiştir. Bir kez daha düzeltilebilir tarafı olmayan bir resmi çeviri söz konusu. Her şeyden önce, “gerekli gördüğü her zaman” ibaresi bütünüyle ve vahim şekilde yanlıştır; doğrusu, “bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra her beş yıllık sürenin bitiminde” olmalıdır. İkincisi, “Çalışma Örgütü Yönetim Kurulu” değil, “Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu” olmalıdır. Önemle hatırlatalım ki, (md.31)’in 23/06/1998 tarih ve 23381 sayılı RG’de yayımlanan İngilizce metni de hatalıdır. Bir Devletin, taraf olma işlemini yaptığı bir Sözleşmenin doğru orijinal metnini bile alamamış ve kendi RG’nde hatalı İngilizce metni yayımlamış olması akıl alabilecek bir husus değildir.

koşuluyla ve yürürlüğe gireceği tarihte, herhangi bir geciktirme koşulu olmaksızın işbu Sözleşmenin kendiliğinden/*ipso jure*) derhal feshi sonucunu doğuracaktır.⁶⁰

⁶⁰ “Sözleşme No.29” (md.32/1)’in “1. Konferans işbu Sözleşmeyi tamamen ya da kısmen değiştiren yeni bir Sözleşme kabul ettiği takdirde, değişiklik yapan yeni Sözleşmenin bir Üye tarafından onaylanması, yukarıdaki 30. Madde hükümleri dikkate alınmaksızın, değişiklik yapan Sözleşmenin yürürlüğe girmesi koşuluyla ve yürürlüğe gireceği tarihte, herhangi bir geciktirme koşulu olmaksızın işbu Sözleşmenin kendiliğinden/*ipso jure*) derhal feshi sonucunu doğuracaktır” şeklinde çevirdiğimiz hükmünün orijinali şöyledir:

“1. *Should the Conference adopt a new Convention revising this Convention in whole or in part, the ratification by a Member of the new revising Convention shall ipso jure involve denunciation of this Convention without any requirement of delay, notwithstanding the provisions of article 30 above, if and when the new revising Convention shall have come into force.*”

Bu hüküm, Türkçe resmi çeviride biçim ve içeriğiyle aynen şöyledir:

“Madde 32

1. Konferansın bu Sözleşme’yi tamamen veya kısmen değiştiren yeni bir Sözleşme kabul etmesi halinde:

a) Tadil edici yeni Sözleşme’nin bir üye tarafından onanması keyfiyeti yukarıdaki 3. madde nazara alınmaksızın ve tadil edici yeni Sözleşme yürürlüğe girmiş olmak kayıt ve şartıyla, bu Sözleşme’nin derhal ve kendiliğinden feshini gerektirecektir.

b) Tadil edici yeni Sözleşme’nin yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren bu Sözleşme üyelerin onaylamasına artık açık bulundurulmayacaktır.”

Yukarıdaki resmi çevirinin kabul edilemez ölçüdeki aksaklıkları pek çoktur. Birincisi; (md.32/1)’in orijinal metnin (a) ve (b) bentleri *bulunmamaktadır*. İkincisi; resmi çevirinin (b) bendi, orijinal hükümde (md.32/2)’nin karşılığıdır. Üçüncüsü; (a) bendinde geçen “3. madde” ibaresinin doğrusu “Madde 30” olmalıdır. Dördüncüsü; (md.32/1)’in orijinalinde yer alan “herhangi bir geciktirme koşulu olmaksızın” (“*without any requirement of delay*”) ibaresi, resmi çeviride bütünüyle atlanmıştır. Beşincisi; tıpkı (md.29 ve 31) hükümlerinde olduğu gibi, (md.32)’nin Resmi Gazetede yayımlanan İngilizce metni de ayrıca hatalıdır. Şöyle ki, üstte dört unsur olarak belirttiğimiz hatalara tekabül eden ve dolayısıyla (md.32)’nin orijinal İngilizce metnine de aykırı olan bir İngilizce metin RG’de yayımlanabilmiştir. Bir kez daha, Türkiye, taraf olma işlemini yaptığı bir Sözleşmenin doğru orijinal metnini temin edemeyen ve hatalı İngilizce metni kendi RG’nde yayımlayan bir ülke durumuna düşmektedir.

2. Değişiklik yapan yeni Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren işbu Sözleşmenin Üyeler tarafından onaylanmaya açık bulundurulması sona erecektir.

3. Bununla birlikte, bu Sözleşmeyi onaylayan ve fakat değişiklik yapan Sözleşmeyi onaylamamış bulunan Üyeler bakımından işbu Sözleşme, her halükarda mevcut biçim ve içeriği ile yürürlükte kalmaya devam edecektir.

Madde 33

Bu Sözleşmenin Fransızca ve İngilizce metinleri eşit derecede geçerlidir.